

ἈΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟὶ Πρὸς φίλους καὶ μὴ

Μια ζωή $\text{\LaTeX}$

Χρησιμοποίησα το $\text{\LaTeX}$ κάποια στιγμή το 1992 όταν ήμουν φοιτητής στο Πανεπιστήμιο του Göteborg της Σουηδίας. Επειδή το $\text{\LaTeX}$ λειτουργούσε όπως λειτουργεί ο μεταγλωττιστής (compiler) μιας γλώσσας προγραμματισμού, μου κίνησε το ενδιαφέρον καθώς τότε με ενδιέφερε οτιδήποτε είχε να κάνει με γλώσσες προγραμματισμού. Σύντομα ανακάλυψα πως δεν μπορούσα να γράψω ελληνικά με το σύστημα αλλά μπορούσα να γράφω ελληνικά με μαθηματικά σύμβολα. Θυμάμαι τότε είχα φτιάξει ένα πρόγραμμα που μετέτρεπε τα δικά μου Greeklish σε «Ελληνικά» με τα μαθηματικά σύμβολα του $\text{\LaTeX}$. Λίγο αργότερα έμαθα για το πακέτο `kgreek` του Κωστή Δρυλλεράκη. Αυτό το πακέτο ήταν μια ολοκληρωμένη λύση σε σύγκριση με το προγραμματάκι που είχα φτιάξει. Όμως μετά ήρθε το τέλος των σπουδών, ο στρατός, ο γιος και άλλα πολλά που με απομάκρυναν από την ενασχόληση με το $\text{\LaTeX}$.

Κάπως έτσι αισθάνομαι και σήμερα 26 περίπου χρόνια μετά. Ασχολήθηκα με το $\text{\LaTeX}$ και εξακολουθώ να ασχολούμαι με το $\text{\LaTeX}$, αλλά αισθάνομαι πως κλείνει ένας κύκλος. Δυστυχώς η προσπάθειά μας δεν είχε το αναμενόμενο αποτέλεσμα. Αισθάνομαι πως ίσως και να χάσαμε τον χρόνο μας... Θυμάμαι ακόμη πως όταν το 2004 οργανώσαμε το πρώτο και σίγουρα τελευταίο TUG Meeting στην Ξάνθη, συμμετείχαμε κυριολεκτικά τρεις και ο κούκος: εγώ, ο Γιάννης Δημάκος και ο Χρήστος Λοβέρδος. Ακόμη και «ένθερμοι» χρήστες του $\text{\LaTeX}$ σνομπάραν το γεγονός (τώρα βέβαια υπάρχουν και εργαστήρια ψηφιακής τυπογραφίας, αλλά θα μου πείτε πως ζούμε στην Ελλάδα). Τότε φρόντισα τα πρακτικά του συνεδρίου να δημοσιευτούν στα Lecture Notes in Computer Science της Springer και είχαμε «συμμετοχές» που δεν εμφανίστηκαν ποτέ... Δεύτερη κρυάδα. Όμως εγώ εκεί, απτόητος. Θέλησα να φτιάξω και journal για το θέμα, αλλά ευτυχώς δεν τα κατάφερα. Λέω ευτυχώς, γιατί θα είχε την αναταπόκριση που είχε το συνέδριο και θα το κλείναμε νωρίς-νωρίς το μαγαζί.

Έγραψα δύο βιβλία στα Ελληνικά και ένα ακόμη με δύο άλλους, επίσης στα Ελληνικά, πάντα με θέμα το $\text{\LaTeX}$. Χρήματα πήρα ελάχιστα, ενώ φαίνεται πως το βιβλίο πούλησε (ποτέ δεν έμαθα τον ακριβή αριθμό πωλήσεων). Για το βιβλίο που έγραψα με τους δύο άλλους, δεν έμαθα ποτέ τι απέγινε... Ο εκδοτικός οίκος άλλαξε όνομα και ξαναβγήκε το βιβλίο αλλά εγώ δεν ενημερώθηκα. Η πολυεθνική Springer κάθε χρόνο με ενημερώνει για το τι πωλήσεις είχε, αν είχε, το μοναδικό βιβλίο για το θέμα που έγραψα με άλλους δύο στα Αγγλικά (ουσιαστικά μόνος μου το έγραψα, αλλά...).

Με το περιοδικό, το *Εύτυπον* δηλαδή, στάθηκα πιο τυχερός. Ο Δημήτρης Φιλίππου ήταν αρωγός στην προσπάθεια από νωρίς. Μάλιστα όταν το Δημοκρίτειο

Πανεπιστήμιο Θράκης αποφάσισε να διακόψει την έκδοση (φωτοτυπική αναπαραγωγή) του περιοδικού, πήρε την γενναία απόφαση να τυπώνει αυτός το περιοδικό στο Μόντρεαλ, άσχετα αν στο περιοδικό γράφαμε ρομαντικές βλακιούλες ότι τυπώνεται στην Ξάνθη! Φυσικά δεν πρέπει να ξεχάσω την εισφορά και τη βοήθεια του Γιάννη Δημάκου στην επιμέλεια του περιοδικού. Όταν ψάχναμε για «εκδότη» του περιοδικού μετά τη λήξη της συνεργασίας μας με το ΔΠΘ, πολλοί μας είπαν μεγάλα λόγια, όπως άλλωστε γίνεται πάντα στη χώρα που γέννησε τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη (!), αλλά φυσικά χωρίς αποτέλεσμα.

Είχε καλές στιγμές η όλη ιστορία; Ασφαλώς και είχε! Έκανα ταξίδια όπου γνώρισα ενδιαφέροντες ανθρώπους και δημιούργησα και κάποιες φιλίες και γνωριμίες. Η μεγαλύτερη χαρά που παίρνω είναι όταν κάποιος μου στέλνει και μου αναφέρει λάθη, αβλεψίες ή και προτάσεις βελτίωσης κάποιου πακέτου που έφτιαξα — και έφτιαξα αρκετά! Γιατί; Επειδή απλά αυτό δείχνει πως κάποιος χρησιμοποιούν ένα πακέτο μου σε σοβαρή δουλειά και εντοπίζουν σφάλματα ή αβλεψίες. Έτσι και το πακέτο μου βελτιώνω και έχω την χαρά να δω να χρησιμοποιείται η δουλειά μου σε βιβλία, άρθρα κ.λπ. Πάντως για να είμαι ειλικρινής δεν περίμενα και περισσότερα: ό,τι έκανα το έκανα για το κέφι μου. Άλλωστε άλλοι έκαναν πολύ πιο σπουδαία πράγματα και πάλι δεν έχουν τύχει κάποιας αναγνώρισης.

Αφού κλείνει ένας κύκλος, μήπως θα ανοίξει ένας άλλος; Όχι! Απλά θα συνεχίσω να δουλεύω σε αυτά που με ενδιαφέρουν, να απαντάω σε ερωτήσεις χρήσης εργαλείων ή να βελτιώνω ό,τι έχω φτιάξει. Φυσικά αν ο καθένας μας σκεφτόταν κάπως έτσι, θα είχαμε συμμετοχές στο συνέδριο, θα μας στέλναν άρθρα για δημοσίευση, θα υπήρχε απλά ένα... νταρεβέρι και δεν θα φτάναμε στο σημείο να κλείσουμε το περιοδικό...

Καλή συνέχεια!

— Απόστολος Συρόπουλος

H/T: *asyropoulos at yahoo dot com*

Για την όμορφη και όχι απλώς ικανοποιητική εμφάνιση

Η δική μου γνωριμία με το $\text{\LaTeX}$ έγινε στις αρχές της δεκαετίας του 1990 στο μεταπτυχιακό σχολείο. Τότε γράφαμε τη διατριβή μας χρησιμοποιώντας το mainframe του πανεπιστημίου, το πρόγραμμα xedit και μια γλώσσα markup, την Waterloo Script. Πρωτόγονες καταστάσεις: έγραφες το κείμενο και οι εντολές μορφοποίησης έπρεπε να μπουν σε ξεχωριστή σειρά (δισύλλαβες, αν θυμάμαι, οι περισσότερες και με μία τελεία μπροστά).

Κάποιος συνάδελφος μου είπε για το $\text{\LaTeX}$ και τις δυνατότητες που προσέφερε στη συγγραφή επιστημονικού κειμένου. Τι αλλαγή ήταν εκείνη! Τι ωραίο κείμενο! Και δεν ήταν μόνο οι εξισώσεις και τα στατιστικά. Η μορφοποίηση του κειμένου, η σελιδοποίηση, τα περιεχόμενα, και τα γραφικά, η βιβλιογραφία. Στη συνέχεια έμαθα πως υπήρχε και τρόπος να γράφεις ελληνικό κείμενο. Δύο ήταν οι επιλογές τότε: Ένα σύστημα του Κωστή Δρυλλεράκη για περιβάλλον Unix, και ένα διαφορετικό σύστημα του Γιάννη Μοσχοβάκη για PC. Γραμματοσειρές λίγες αλλά υπήρχε μεράκι για να μπουν νέα πράγματα και ωραίοι άνθρωποι για να συνεργαστείς μαζί τους. Έτσι γνώρισα τελικά τον Δημήτρη Φιλίππου, τον Απόστολο Συρόπουλο, τον Θανάση Πρωτόπαπα και άλλους.

Τότε χρησιμοποιούσα και το απλό $\text{\TeX}$ για να ετοιμάσω ένα newsletter του γραφείου ξένων φοιτητών στο πανεπιστήμιο που σπούδαζα. Ένα τετρασέλιδο έντυπο που δίπλωνε στα δύο και υπήρχε χώρος για να μπουν τα στοιχεία του παραλήπτη και το γραμματόσημο.

Ο Απόστολος ξεκίνησε το Σύλλογο Φίλων του $\text{\TeX}$, και λίγο μετά αυτός και ο Δημήτρης είχαν την ευγενή καλοσύνη να με συμπεριλάβουν στην παρέα του *Ευτύπου*. Οι δυσκολίες ήταν πολλές αλλά και πάλι επιμείναμε. Ετοιμάσαμε τα άρθρα, γράψαμε κι εμείς κείμενα για να εμπλουτίσουμε το περιοδικό, ζητήσαμε από συναδέλφους να γράψουν και να συνεισφέρουν στην ύλη. Ο Δημήτρης ήταν η κινητήρια δύναμη πίσω από τα «τεχνικά» του περιοδικού· ο Απόστολος κυνηγούσε τα κείμενα. Κάθε φορά είχαμε κουβέντες για το τελικό «ν» και άλλα θέματα που φαντάζουν μικρά.

Το $\text{\XeLaTeX}$ έφερε τη μεγάλη αλλαγή. Το beamer το ίδιο. Χρησιμοποιώ το $\text{\XeLaTeX}$ ακόμα για κάποια κείμενα. Κι ενώ οι μεγάλοι εκδοτικοί οίκοι έχουν τα δικά τους style files και δέχονται κείμενο σε $\text{\TeX}$, στο τέλος το κείμενο πρέπει να είναι σε άλλη μορφοποίηση. Αν έχεις να συνεργαστείς με άλλους συναδέλφους, τότε τα άλλα συστήματα είναι σχεδόν μονόδρομος.

Τι κρατάω μετά από τόσα χρόνια; Τη φιλία με τον Δημήτρη και τον Απόστολο, τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσω (έστω και περιστασιακά) ένα σύστημα πολύ ανώτερο από ό,τι άλλο κυκλοφορεί έξω, την αγάπη για το ωραίο κείμενο, την ωραία γραμματοσειρά, την όμορφη και όχι απλώς την ικανοποιητική εμφάνιση.

— Γιάννης Δημάκος

H/T: *ioannis dot dimakos at gmail dot com*

“Ίδετε πολλὰ *Εὔτυπα* ἐποίησαμεν

Μὲ τὸ κλείσιμο τοῦ παρόντος τεύχους, κλείνει καὶ ἡ — ἄς ποῦμε — ἐπίσημη ἐνασχόλησή μου μὲ τὸ $\TeX$. Δὲν γνωρίζω ἂν ἄλλοι ἀναλάβουν νὰ συνεχίσουν τὸ *Εὔτυπον* ἢ κάποιο παρόμοιο ἔντυπο ἢ ἠλεκτρονικὸ μέσο ἀφιερωμένο στὴν διάδοση γνώσης γιὰ τὴν χρῆση τοῦ $\TeX$ καὶ ἄλλων σχετικῶν ἐργαλείων, καθὼς καὶ γιὰ τὴν καλαισθησία στὴν σύγχρονη ἐλληνικὴ τυπογραφία. Ὅμως ὁ δικός μου κύκλος προσφορᾶς τελειώνει μὲ τὸ παρὸν τεῦχος.

Ἡ ἐνασχόλησή μου μὲ τὸ $\TeX$ πάει περίπου τριάντα χρόνια πίσω, ἐνῶ ἡ συμμετοχή μου στὴν ἔκδοση τοῦ *Εὔτυπου* μετράει ἀκριβῶς μιὰ εἰκοσαετία, ὅση καὶ ἡ ἡλικία τοῦ περιοδικοῦ. Εἶναι λοιπὸν καιρὸς γιὰ ἕναν ἀπολογισμό.

Ὅπως πολλοὶ ἄλλοι, ἔτσι καὶ ἐγὼ καταπιάστηκα μὲ τὸ $\TeX$ ὅταν ἦμουν μεταπτυχιακὸς φοιτητής, γιὰ τὶς ἀνάγκες τῶν δημοσιεύσεών μου. Τὸ πρῶτο ἐπιστημονικὸ ἄρθρο ποὺ δημοσίευσα στὰ Ἀγγλικά, τὸ ἔγραψα μὲ τὸ $\TeX$, καὶ μάλιστα μὲ τὸ $\LaTeX$, στὴν ἐμπορικὴ ἔκδοση $\text{PC}\TeX$ ποὺ ὁ καθηγητὴς εἶχε ἀγοράσει γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ ἐργαστηρίου μας. Σύντομα, οἱ ἀνάγκες καὶ ἡ περιέργεια μὲ ἔκαναν νὰ ἀναζητῶ ἐπεκτάσεις τοῦ $\TeX/\LaTeX$: πακέτα μακροεντολῶν γιὰ χημικοὺς τύπους, γιὰ χρώματα, γιὰ ἔνθεση εἰκόνων· γραμματοσειρὲς γιὰ Ἑλληνικά, γιὰ σπανιότερα μαθηματικὰ σύμβολα, καὶ ἄλλα πολλὰ ποὺ εἶναι ἀδύνατον νὰ τὰ θυμηθῶ.

Τὸ Διαδίκτυο βρῖσκονταν ἀκόμα στὴν νηπιακὴ τοῦ ἡλικία. Παρ’ ὅλα αὐτά, μέσα στὰ newsgroup γνώρισα ὀρισμένα ἄτομα, ὅπως ὁ Γιάννης Μοσχοβάκης, ὁ Κωστής Δρυλλεράκης, ὁ Λεωνίδας Ἡρακλειώτης, κ.ἄ., ποὺ μὲ βοήθησαν νὰ ξεπεράσω σκοπέλους γιὰ ἐρασιτέχνες χακεράδες σὰν καὶ τὴν ἀφεντιά μου. (Κάποια ἀπὸ τὰ ἄτομα αὐτὰ εἶχα τὴν τύχη νὰ τὰ γνωρίσω ἀργότερα καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς.) Τὸ $\text{PC}\TeX$ ἐγκαταλείφθηκε γιὰ τὸ $\text{em}\TeX$. Ὁρεσ ἀτέλειωτες κατέβαζα μὲ τὸ μόντεμ ἀπὸ τὸ CTAN ἀρχεῖα zip τοῦ $\text{em}\TeX$, γιὰ νὰ φτιάξω κάτι σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες τῆς τυπογραφικῆς αἰσθητικῆς τοῦ $\TeX$. Ἀκόμα καὶ τὸ πακέτο $\text{Oz}\TeX$ εἶχα κατεβάσει μὲ τὸ μόντεμ, γιὰ νὰ τρέχω τὸ $\TeX$ σὲ ἕνα Mac Classic II ποὺ δὲν ἦταν δικό μου καὶ ποὺ ἔπαιρνε ὥρες γιὰ νὰ φτιάξει μερικὲς σελίδες.

Μοῦ εἶχε κολλήσει τὸ σαράκι τοῦ πρωτάρη ποὺ ἔχει ἄγχος ἂν τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι τέλειο. Ἐπιπλέον, εἶχα ἀρχίσει νὰ παρατηρῶ διάφορα ἔντυπα — ἐφημερίδες, περιοδικὰ, βιβλία — καὶ νὰ ἐντοπίζω σ’ αὐτὰ λάθη τυπογραφικά, ἀπὸ ὀφθαλμοφανῆ ἕως ἀνεπαίσθητα. Μέσα μου εἶχα γίνει ὁ Σέρλοκ Χόλμς, ἢ ἂν θέλετε ὁ Ἀστυνόμος Μπέκας, σὲ διαρκὴ ἀποστολὴ νὰ ἐντοπίζει τυπογραφικὰ ἐγκλήματα. Ἐφτασα στὸ σημεῖο νὰ ἐπικρίνω ἕναν πολὺ καλὸ φίλο γιὰ τὶς ἐμφανισιακὲς ἀτέλειες τῆς διδακτορικῆς διατριβῆς του. Σὲ ἕναν ἄλλο γνωστό, ἔκανα τὴν αὐστηρὴ παρατήρηση πὼς στὰ Ἑλληνικά μετὰ τὴν ἀπόστροφο τῆς ἀποκοπῆς (') ἀκολουθεῖ πάντα διάστημα (π.χ., «σ’ τὸ ’πα καὶ σ’ τὸ ξαναλέω»), ἐν ἀντιθέσει μὲ ἄλλες γλώσσες οἱ ὁποῖες ἔχουν ἄλλους κανόνες (π.χ., “rock’n’roll”). Καὶ βεβαίως ἡ πιὸ μεγάλη μου ἀπογοήτευση ἦταν ἡ τυπογραφικὴ ἐμφάνιση τῶν ἐλληνικῶν βιβλίων, ἰδιαίτερως τῶν ἐπιστημονικῶν. Τὰ βιβλία ποὺ εἶχα λάβει δωρεάν (!) στὰ πανεπιστημιακά μου χρόνια στὴν Ἑλλάδα ἦταν σχεδὸν ὅλα γιὰ πέταμα, ὅχι γιὰ τὸ περιεχόμενό τους, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἄθλια τυπογραφικὴ τους ἐμφάνιση.

Στὰ μέσα τῆς δεκαετίας τοῦ 1990, γνώρισα τὸν Ἀπόστολο Συρόπουλο, μὲ τὸν ὁποῖο συνδέθηκα μὲ πραγματικὴ φιλία. Ὁ Ἀπόστολος ἦταν αὐτὸς ποὺ πῆρε ἐπάνω του τὴν ἴδρυση τοῦ Συλλόγου Ἑλλήνων Φίλων τοῦ ΤΕΧ (*εφτ*) καὶ τὴν ἔκδοση τοῦ *Εὐτύπου*. Νονὸς τοῦ περιοδικοῦ, δηλαδὴ ἐκεῖνος ποὺ ἔδωσε τὸ ὄνομα στὸ περιοδικό, ἦταν ὁ Γιάννης Χαραλάμπους, ὁ ὁποῖος στοιχειοθέτησε καὶ τὸ τεῦχος 2 γιὰ νὰ ἀναδείξει τὶς δυνατότητες τοῦ συστήματος Ὁμέγα ἀλλὰ καὶ τὴν ὁμορφιὰ τῶν κλασικῶν ἑλληνικῶν γραμματοσειρῶν τῆς Monotype. Συνεργοὶ τοῦ Ἀπόστολου στὸ στήσιμο ὅλων τῶν ἄλλων τευχῶν ἦταν ὁ ἐπίσης καλὸς φίλος Γιάννης Δημάκος καὶ ἡ ταπεινότητά μου.

Στὴν πορεία τοῦ περιοδικοῦ, γνωριστήκαμε μὲ πολλοὺς ΤΕΧνίτες καὶ ἀνθρώπους τῆς τυπογραφίας γενικότερα: τὸν Κλαούντιο Μπεκάρι (Claudio Beccari, δημιουργὸς τῶν ἑλληνικῶν γραμματοσειρῶν ποὺ φέρουν τὰ ἀρχικὰ CB), τὸν Γιάννη Μαμάη (παλαίμαχος τυπογράφος καὶ ἐπιμελητὴς στὶς ἐκδόσεις Gutenberg), τὸν Γιώργο Μαθιόπουλο (δημιουργὸς τῶν περισσοτέρων γραμματοσειρῶν GFS καὶ ψυχὴ τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρείας Τυπογραφικῶν Στοιχείων), τὴν Νατάσσα Ραϊσάκη (δημιουργὸς τῆς γραμματοσειρᾶς GFS Elpis), τὸν Ἀλεξέι Κριούκοφ (Alexey Kryukov, δημιουργὸς τῆς γραμματοσειρᾶς Old Standard), τὸν Λίνους Ρόμερ (Linus Romer, δημιουργὸς τῶν γραμματοσειρῶν Míama καὶ Fetamont) καὶ πολλοὺς ἄλλους. Ὅλοι οἱ καλεσμένοι στὴν ἔκδοση τοῦ *Εὐτύπου* εἶχαν κάτι νὰ μοῦ διδάξουν.

Μέχρι τὸ τεῦχος 20, τὸ περιοδικὸ τυπώνονταν σὲ ἓνα φωτοτυπεῖο στὴν Ξάνθη. Ὡστόσο, ἡ χαμηλὴ ποιότητα τοῦ φωτοτυπείου καὶ ἡ κακὴ ἔως ἀπαράδεκτη βιβλιοδεσία ἀνάγκασαν τὴν Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ νὰ ἀναζητήσει λύσεις ἐκτὸς Ἑλλάδος. Τὰ τελευταῖα ὀκτῶ χρόνια τὰ λίγα τυπωμένα ἀντίτυπα τοῦ *Εὐτύπου* βγήκαν ἀπὸ τὸ τυπογραφεῖο K-Litho τῶν κκ. Παναγιώτη καὶ Νίκου Κρεμμυδιώτη, στὸ Μόντρεαλ τοῦ Καναδᾶ. Καὶ οἱ δύο ὑπῆρξαν ἄψογοι συνεργάτες.

Ἡ ὅλη πορεία τοῦ *Εὐτύπου* ἦταν ἓνας διαρκὴς ἀγῶνας ἐναντίον ἐνὸς μοναδικοῦ ἐχθροῦ: τῆς ἀποτυχίας στὴν ἐμφάνιση τοῦ περιοδικοῦ. Γι’ αὐτὸν τὸν λόγο, ἀπὸ τὸ τεῦχος 26–27 (2011), ἡ ἐμφάνιση τοῦ περιοδικοῦ ἄλλαξε ἐγκαταλείποντας τὶς γραμματοσειρὲς CB γιὰ τὶς πιὸ μοντέρνες Linux Libertine, Ubuntu καὶ DejaVu Sans Mono. Ταυτοχρόνως, ἡ Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ προσπάθησε νὰ περιορίσει τὰ τυπογραφικὰ λάθη καὶ νὰ δώσει στὸ περιοδικὸ περισσότερη σοβαρότητα καὶ ὁμοιογένεια. Τὰ καταφέραμε; Δὲν ξέρω. Ὁ ἀναγνώστης θὰ δώσει τὴν τελικὴ ἀπάντηση. Ἐλπίζω μόνον νὰ δείξει ἐπιείκεια καὶ νὰ ἐκτιμῇ τὸ γεγονὸς ὅτι ὅλα αὐτὰ δὲν ἦταν παρὰ ἐρασιτεχνικὲς προσπάθειες μὲ καλὲς προθέσεις.

Οἱ ἀποχαιρετισμοὶ εἶναι πάντα δύσκολοι, ἀλλὰ ὅλα τὰ πράγματα ἔχουν ἀρχὴ καὶ τέλος. Θέλω νὰ πιστεύω πῶς ὅ,τι μποροῦσα νὰ προσφέρω στὸν κόσμον τοῦ ἑλληνικοῦ ΤΕΧ, τὸ πρόσφερα. Τὸν λόγο τώρα ἔχουν ἄλλοι.

— Δημήτριος Α. Φιλίππου

H/T: dimitrios dot ap dot filippou at gmail dot com

Δυὸ γενιᾶς μάστορες τυπογράφοι

Ἀριστερὰ ὁ Νίκος Κρεμμυδιώτης καὶ δεξιὰ ὁ Παναγιώτης Κρεμμυδιώτης στὸ Τυπογραφεῖο K-Litho στὸ Μόντρεαλ τοῦ Καναδᾶ, ὅπου βγήκαν τὰ τελευταῖα τεύχη τοῦ *Εὐτύπου*. (Φωτογραφία: Δ.Α. Φιλίππου, 28 Φεβρουαρίου 2015)